

Dorota Lewandowska, Maria Sierocka-Pośpiech

(Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa)

FORA EDUKATORÓW ARCHIWALNYCH (TORUŃ-WARSZAWA 2015–2016)

W dniach 24–25 IV 2015 r. na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu w auli budynku Collegium Humanisticum odbyło się I spotkanie Forum Edukatorów Archiwalnych, kierowane do osób zainteresowanych edukacją archiwalną, szczególnie do pracowników różnego typu archiwów zajmujących się działalnością edukacyjną. Inicjatorzy Forum — Hubert Mazur z Archiwum Państwowego w Kielcach i Agnieszka Rosa z UMK w Toruniu ogłaszając 24 X 2014 r. decyzję o utworzeniu Forum Edukatorów Archiwalnych, wzorowali się na założonym w 2006 r. przez polskich muzealników Forum Edukatorów Muzealnych. Otwierając obrady wyżej wymienieni wygłosili słowo wstępne, w którym przedstawili ideę powołania Forum jako platformy wymiany myśli i doświadczeń dotyczących edukacji archiwalnej o ogólnodostępnym i otwartym charakterze. Jego główne założenia mają na celu wspieranie działań edukacyjnych podejmowanych przez archiwa, promocję działalności edukacyjnej archiwów, organizację szkoleń, warsztatów, spotkań dla edukatorów archiwalnych, współpracę z innymi instytucjami kultury obecnymi w przestrzeni edukacyjnej, co sprzyjać ma uświadomieniu środowisku archiwistów wagi i znaczenia edukacji archiwalnej i umocnieniu pozycji funkcji edukacyjnej w archiwach, nie zawsze właściwie ocenianej i docenianej. Następnie głos zabrał Waldemar Chorażyczewski (Zakład Archiwistyki UMK), prowadzący pierwszą część obrad, który, wprowadzając w ich tematykę, podkreślił rolę społeczną archiwistyki i działalności edukacyjnej archiwów, której założenia w pewnych aspektach porównał do funkcji spełnianych przez muzea, mające już spore doświadczenie w tej dziedzinie. W podobnym tonie wypowiedział się Waldemar Rozyńkowski (Zakład Historii Średniowiecza UMK), podkreślając znaczenie dydaktyki w kształceniu nauczycieli akademickich, wskazującej metody, formy organizacyjne i środki pomocne w uzyskaniu określonego celu. Z kolei Beata Herdzin (Archiwum Państwowe w Toruniu) zauważyła, że archiwa jako urzędy państwowe pełnią także liczne funkcje administracyjne, które niekiedy przekreślają lub spychają na plan dalszy możliwości innych działań. Podkreślając, że archiwiści są w zasadzie samoukami w zakresie pokazów, wystaw czy lekcji archiwalnych, wyraziła nadzieję że Forum stanie

się płaszczyzną, na której archiwa będą dzieliły się doświadczeniami i wzajemnie wspierały w tym obszarze działalności. Następnie Katarzyna Minczykowska-Targowska, wiceprezes Fundacji Generał Zawackiej w Toruniu, przedstawiła osoby, archiwa i instytucje, które pozytywnie odpowiedziały na apel inicjatorów Forum i zechciały wziąć udział w toruńskim spotkaniu.

Jako pierwszy referent głos zabrał Stanisław Roszak (UMK), który skupił się na omówieniu relacji: szkoła-archiwum, archiwista-nauczyciel, zachęcając nauczycieli do wyjścia poza szkołę i realizowanie programu lekcji historycznych w oparciu o archiwa, a archiwistów do skierowania oferty dla szkół, która zakładałaby także prowadzenie lekcji w salach szkolnych, czy otwieranie podwojów archiwów w dni wolne od pracy czy zajęć. Służyć temu mogłyby tzw. „godziny karciane” — dodatkowe godziny lekcyjne wynikające z Karty Nauczyciela, czy zajęcia kół zainteresowań. Komunikacja z historią, zainteresowanie dziedzictwem epok, spędzenie w sposób ciekawy czasu wolnego, a więc także walor turystyczno-rekreacyjny — to pozytywny aspekt właściwych relacji tych instytucji w zakresie edukacji młodzieży na różnym poziomie nauczania.

Monika Klimowicz z Forum Edukatorów Muzealnych opowiedziała o działalności tej platformy porozumiewania się muzealników w Polsce, działającej od 2006 r. Wymianę poglądów, pomysłów czy doświadczeń realizowano poprzez organizowanie konferencji i seminariów — od lokalnych, poprzez regionalne, na międzynarodowych kończąc. Uruchomiono również Portal Edukacji Muzealnej. W 2012 r. Forum Edukatorów Muzealnych zrealizowało pierwszy w Polsce raport o stanie edukacji muzealnej, ostatnio uzupełniony o Suplement. W obszarze zainteresowań Forum znalazły się programy muzealne skierowane do całych rodzin, czy tzw. wystawy partycypacyjne, polegające na ich kształtowaniu przez odwiedzających. Referentka poinformowała, że równolegle uczestniczy także w I Kongresie Muzealników Polskich, odbywającym się w Łodzi w dniach 23–25 IV 2015 r.

Kolejna referentka, Marlena Jabłońska (Zakład Zarządzania Dokumentacją i Informacji Archiwalnej UMK) opowiedziała o roli działalności edukacyjnej archiwów w kontekście budowania ich pozycji w społeczeństwie, na bazie własnych doświadczeń w pracy z młodzieżą. Podkreśliła jak ważna jest komunikacja społeczna (PR) w archiwach, właściwe rozpoznanie odbiorcy oraz nowoczesna technologia (Internet, digitalizacja, wystawy wirtualne) w kontakcie ze społeczeństwem informacyjnym. Zachowanie przeszłości dla teraźniejszości, edukowanie o tym co się wydarzyło poprzez otwarcie się archiwów na społeczeństwo, jest rolą i zadaniem współczesnego archiwisty. Istotne jest prowadzenie zajęć w szkołach, a nawet przedszkolach (tu referentka wspomniała o prowadzonej w przedszkolach akcji „dokument w życiu człowieka” — film o tym samym tytule powstał na potrzeby realizacji projektu z przedmiotu „Elementy promocji i autoprezentacji” na UMK). Ogromną rolę mają do odegrania także autorzy podręczników historii, w których powinny znaleźć się informacje o archiwach i ich zbiorach.

Tomasz Piekarski z Archiwum Państwowego w Płocku przedstawił jego działalność w zakresie realizacji zadań widzianą z perspektywy dyrektora tej placówki. Funkcje edukacyjne są spełniane poprzez wykłady, lekcje archiwalne, wystawy, konkursy, dzięki czemu archiwum zaczyna funkcjonować w świadomości społecznej. Sprawnemu i skuteczniejszemu prowadzeniu lekcji archiwalnych

czy warsztatów sprzyjałoby na pewno lepsze przygotowanie pedagogiczne kadry archiwistów już w trakcie studiów. Jako przykład działalności edukacyjnej podał projekt „Poznaję moje miasto”, skierowany do plockich szkół podstawowych i przedszkoli, czy zabawę Detektyw-archiwista, polegającą na ułożeniu puzzli, których elementy rozmieszczone były w całym budynku archiwum (więcej: www.plock.ap.gov.pl, zakładka *Edukacja*). Następnie głos zabrał Paweł Zielony z pionu edukacyjnego Instytutu Pamięci Narodowej, który przedstawił prezentację multimedialną omawiającą działalność edukacyjną IPN, poczynając od Nocy Muzeów w 2009 r., w której Instytut wziął udział po raz pierwszy. Wśród oferty IPN skierowanej do szerokiego odbiorcy znalazły się także dni otwarte, pokazy dla grup branżowych, wykłady itp. Podkreślił ogromną rolę digitalizacji dokumentów, dostępnych tą drogą dla szerokiego odbiorcy dysponującego Internetem, zadając pytanie: co w świecie zdigitalizowanych akt stanie się z archiwistą i archiwami oraz jaka będzie ich rola? Jego śmiała hipoteza, że „stara archiwistyka” umiera w społeczeństwie informatycznym spotkała się z bardzo żywą i negatywną reakcją zgromadzonych. W dyskusji podsumowującej to wystąpienie W. Chorażyczewski zwrócił uwagę na różnicę pomiędzy dokumentem zdigitalizowanym „zawieszonym” w Internecie bez kontekstu historycznego, a dokumentem opracowanym, co umożliwi zainteresowanym, niekoniecznie badaczom czy naukowcom, poznanie jego treści, historii, okresu powstania itp. Podkreślono również, że w wielu instytucjach muzealnych czy archiwalnych po udostępnieniu zdigitalizowanych zbiorów w sieci zwiększyła się liczba chętnych do ich oglądania w tzw. oryginale.

Kolejnym prelegentem był ponownie inicjator Forum, Hubert Mazur, który na potrzeby spotkania opracował wspólnie z Agnieszką Rosą skrypt „Lekcje archiwalne”. Określono w nim definicję lekcji archiwalnej jako formy pozaszkolnej edukacji historycznej oraz jednej z form edukacyjnych w działalności oświatowej archiwów, odbywającej się głównie w siedzibie archiwum. Omawiając formę takich lekcji (np. wykład połączony z pokazem akt, czy też projekcja multimedialna) referent podkreślił, że nie mogą one powielać zajęć szkolnych, a powinny aktywizować i realizować cele poznawcze.

Z kolei Marek Szczepaniak z oddziału gnieźnieńskiego Archiwum Państwowego w Poznaniu, w wystąpieniu przygotowanym wspólnie z Grażyną Tyrchan, zastanawiał się skąd archiwiści mają czerpać wiedzę odnośnie tematyki lekcji archiwalnych. Omawiając działalność poznańskiego archiwum w zakresie edukacji stwierdził, że archiwa ograniczone są swoim zasobem, przygotowując lekcje, wykłady czy warsztaty na podstawie takich źródeł, jakie mają do dyspozycji w magazynach archiwalnych. Nawiązał tym samym do kolejnego wystąpienia omawiającego możliwości wykorzystania źródeł podczas lekcji archiwalnych przygotowanego przez Violetę Urbaniak z Archiwum Państwowego w Warszawie i Teresę Stachurską-Maj z Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Autorki, omawiając warsztat historyka-archiwisty, metody pozyskiwania źródeł oraz typy wykorzystanych materiałów archiwalnych (rękopisy, źródła drukowane, ikonografia, fotografie), skupiły się na działalności prowadzonej w Archiwum Państwowym w Warszawie, które opracowało ofertę edukacyjną skierowaną zarówno do uczniów, jak i nauczycieli, udostępniając na swej stronie internetowej scenariusze proponowanych lekcji, a także źródła on-line, w trzech cyklach wykładowych. Opracowane zostały również ankiety

dla nauczycieli historii i wiedzy o społeczeństwie w różnych typach szkół, zawierające m.in. pytanie o motywację do pracy ze źródłem archiwalnym.

Ostatnie wystąpienie w tej części spotkania miała Agnieszka Kudelka z Ośrodka Karta („Lekcje archiwalne w archiwach społecznych”). Prowadzoną przez ten ośrodek platformą publikacji projektów edukacyjnych (realizowanych w szkołach i edukacji pozaszkolnej z młodzieżą) poświęconych historii Polski i jej sąsiadów w XX wieku jest witryna „Uczyć się z historii”. W 2014 r. Ośrodek Karta, w ramach projektów systemowych konkursu „Obywatele dla Demokracji”, otrzymał dwuletnią dotację na projekt „Stabilizacja archiwistyki społecznej w Polsce”, którego celem jest m.in. stworzenie sieci archiwów społecznych, samoorganizacja i integracja środowiska, budowa portalu „branżowego” www.archiwa.org, a także promocja i komunikacja społeczna. Prelegentka stwierdziła, że około 30% archiwów społecznych prowadzi już działalność edukacyjną.

Po przerwie rozpoczęła się część praktyczna spotkania, czyli warsztaty dotyczące lekcji archiwalnych, prowadzone przez Małgorzatę Strzelecką i Agnieszkę Wieczorek z Zakładu Dydaktyki Historii i Wiedzy o Społeczeństwie UMK w Toruniu. Przedstawiona została część teoretyczna, podczas której jedna z prowadzących skupiała się na omówieniu wstępnych założeń jakie należy przyjąć lub ustalić przed przystąpieniem do organizowania lekcji, a mianowicie: archiwista musi wiedzieć, co chce pokazać i w jakiej formie zorganizować pracę na rzecz edukacji oraz ustalić czy lekcja odbędzie się na terenie szkoły czy archiwum. Bardzo ważny jest kontakt i współpraca na poziomie archiwum-szkoła, archiwista-nauczyciel oraz wiedza archiwisty o podstawie programowej i praktyce realizacji programu na różnych etapach nauczania (obecnie cały ciężar nauczania historii przypada na lata gimnazjum i pierwszą klasę liceum lub innej szkoły średniej, gdzie lekcje realizowane są w tym samym wymiarze godzin). Wskazana jest także wiedza archiwisty o podstawie egzaminacyjnej (egzamin gimnazjalny i matura). Następnie przedstawiono i omówiono konspekt lekcji (z użyciem materiałów źródłowych) w ramach tematu dotyczącego historii regionalnej: *Toruń, ziemia chełmińska w II Rzeczypospolitej — oświata*. Prelegentka omówiła konspekt lekcji, zarówno pod kątem założeń teoretycznych, jak i „wykonania” lekcji. W dyskusji po części warsztatowej podkreślano wagę dobrze sformułowanego tematu lekcji i jego związek z podstawą programową, dobry dobór źródeł nie tylko pod względem merytorycznym, ale i wizualnym. Wśród zebranych wątpliwości wzbudziła zasadność sporządzania konspektów lekcji przez archiwistę w taki sposób, w jaki to robi nauczyciel historii. Nawiązywano też do sprawy kontaktów z nauczycielami, podkreślając wagę tych kontaktów nie tylko w związku z ich oczekiwaniami merytorycznymi, ale też z punktu widzenia archiwisty prowadzącego lekcje oraz posiadanych przez niego informacji o zainteresowaniach i poziomie zaawansowania wiedzy uczniów na dany temat.

Następnie rozpoczęła się ożywiona, poruszająca wiele wątków i problemów, dyskusja nawiązująca zarówno do przedstawionych referatów, jak i własnych doświadczeń lub przemyśleń dyskutantów. Jej główny nurt dotyczył lekcji archiwalnych, niemniej poruszano też takie kwestie, jak rozpoznawalność archiwów w środowisku lokalnym i szerszym, konkurencyjność czy współpraca z innymi placówkami zajmującymi się działalnością edukacyjną (oczywiście z wyłączeniem szkół) — muzeami, bibliotekami, centrami kultury. Podkreślano wielość i różnorodność form edukacyjnych już realizowanych, będących jednocześnie

formą promocji archiwów. Zarysowały się przy tym różne postawy odnośnie stopnia aktywności archiwów w wychodzeniu na zewnątrz. Zwracano uwagę na problemy wynikające z charakteru archiwów jako urzędów państwowych z coraz bardziej zbiurokratyzowanymi formami działania, nawiązywano też do postaw dyrektorów archiwów, bez których akceptacji szeroki program edukacyjny jest w zasadzie niemożliwy. Pod koniec pierwszego dnia spotkania próbowano ustalić temat i ewentualny termin następnego Forum. Podjęto decyzję, że tematy będą zgłaszane organizatorom drogą e-mailową.

Dyskusja, a przede wszystkim rozmowy o tematyce kolejnego Forum kontynuowano drugiego dnia obrad, podczas odwiedzin w Archiwum Państwowym w Toruniu. Poruszano tam tematy dotyczące innych, niż lekcje archiwalne, form edukacji. Dobrym wprowadzeniem do takich rozmów było zwiedzenie wystawy: „Twierdza Toruń” zorganizowanej przez archiwum w ramach XV Toruńskiego Festiwalu Nauki i Sztuki odbywającego się między 17 a 21 kwietnia, po której oprowadził jej kurator. Zgodzono się, że takim tematem przewodnim mogłaby być działalność wystawiennicza archiwów. Tego samego dnia uczestnicy Forum odwiedzili Fundację Generał Elżbiety Zawackiej — Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Kobiet, której siedziba mieści się w świeżo odremontowanej kamieniczce na ulicy Podmurnej na Starym Mieście. Fundacja działa od 1990 r. Powstała z inicjatywy i w oparciu o zbiory profesor Elżbiety Zawackiej (1909–2009), torunianki, pracownika naukowego uniwersytetów w Gdańsku i Toruniu, żołnierza AK. Zbiory Fundacji to archiwalia (ponad 6 tys. j.a.), w tym przede wszystkim teczki osobowe, relacje, muzealia i zbiory biblioteczne. Są one udostępniane osobom zainteresowanym. Fundacja obok pozyskiwania materiałów archiwalnych do zbiorów, udostępniania oraz działalności wydawniczej, prowadzi też szeroko zakrojoną działalność edukacyjną, organizując lekcje archiwalne dla dzieci i młodzieży szkolnej.

II spotkanie Forum Edukatorów Archiwalnych odbyło się w Toruniu w dniach 4–5 XII 2015 r. Było ono poświęcone grom i happeningom organizowanym przez archiwa. Obrady w Collegium Humanisticum UMK poprzedziło zwiedzanie wystawy archiwalnej „Mroczna strona życia” pokazanej w Archiwum Państwowym w Toruniu. Spotkanie otworzył Grzegorz Mędykowski (NDAP), informując zebranych o udziale Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w najciekawszych przedsięwzięciach proponowanych przez archiwa, także naukowych i wydawniczych poprzez wsparcie finansowe i merytoryczne. Wprowadzeniem do obrad były wystąpienia założycieli Forum — Huberta Mazura z Archiwum Państwowego w Kielcach i Agnieszki Rosy z UMK w Toruniu. Omawiając działania w okresie między dwoma spotkaniami, wspomnieli oni o tworzącej się stronie internetowej, organizowanych konferencjach oraz poinformowali o kolejnym spotkaniu, zaplanowanym na czerwiec 2016 r. w Warszawie, przy okazji konferencji „Educare necesse est”, organizowanej przez Archiwum Państwowe w Warszawie, Instytut Pamięci Narodowej i Mazowieckie Centrum Kształcenia Nauczycieli.

Pierwszy referat wygłosiła Joanna Szady z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego dzieląc się z zebranymi refleksją dydaktyczną na temat edukacji w przestrzeni miejskiej. Omawiając rolę gry miejskiej w turystyce, zwróciła uwagę, że może być ona atrakcyjnym elementem zwiedzania, promując także aktywność rodzinną. Wymieniła różne rodzaje zabaw miejskich (*questing* — rodzaj gry polegającej na odkrywaniu dziedzictwa miejsca i tworzeniu nieoznakowanych

szlaków, którymi można wędrować kierując się informacjami zawartymi w wierszowanych wskazówkach, czy *geocaching* — zabawa w poszukiwanie skarbów za pomocą odbiornika GPS, której ideą przewodnią jest znalezienie ukrytej wcześniej w terenie skrytki i odnotowanie tego faktu na specjalnej stronie internetowej). Następnie głos zabrała Agnieszka Gumińska z Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Gdańsku, która wygłosiła referat pt. „Gry miejskie w pracy historyka”. Posiłkując się przykładami gier miejskich zaproponowanych przez IPN mieszkańcom Gdańska i Wejherowa (na temat zbrodni w Piaśnicy — szeregu zbiorowych egzekucji przeprowadzonych przez Niemców w lasach piaśnickich w pobliżu Wejherowa w latach 1939–1940), stwierdziła że dają one możliwość zapoznania się z historią własnego miasta, a tematy gier często proponują sami mieszkańcy. Podkreśliła, że gry skierowane są głównie do młodzieży (dorosli uczestniczą w nich głównie w sezonie urlopowym), co niesie konieczność przygotowania nie tylko materiałów dydaktycznych (ikonografii, fotografii) pomocnych w zabawie, ale także zadbania o bezpieczeństwo użytkowników.

Hanna Krajewska (Archiwum PAN w Warszawie) opowiedziała zebranym o miejskiej grze terenowej zorganizowanej podczas V Warszawskiego Pikniku Archiwalnego w czerwcu 2014 r. Miała ona formę wspomnianego już *geocachingu*; za pomocą specjalnego programu zainstalowanego np. w telefonie należało odwiedzić jak najwięcej przygotowanych ekspozycji i odpowiedzieć na pytania z nimi związane. Jednym z miejsc odwiedzonych przez uczestników było Archiwum Główne Akt Dawnych. Dyrektor Archiwum PAN opowiedziała także o zasobach instytucji, którą zarządza (ok. 600 spuścizn, artefakty), możliwościach i stopniu ich wykorzystania przez użytkowników oraz innych przedsięwzięciach inicjowanych przez pracowników archiwum (konferencje, spotkania okolicznościowe, teatryki dla dzieci, jasełka itp.).

Bartosz Pawlak z Uniwersytetu Opolskiego wygłosił referat: „Tarnów’46 jako przykład LARPU osadzonego w realiach historycznych”. LARP (Live Action Role Play) to wydarzenie społeczne, którego uczestnicy wcielają się w role przydzielone przez organizatora zabawy. Wybrane miejsce wydarzeń jest planszą do gry, a uczestnicy postaciami opowieści, otrzymując imię, przeszłość, osobowość i wyznaczone cele. Jest to więc spektakl teatralny połączony z grą miejską. „Tarnów’46” to gra oparta na autentycznych wydarzeniach, poświęcona pamięci Żołnierzy Wyklętych. Odbyło się już pięć edycji tej gry, która gromadzi co roku coraz większą liczbę uczestników, a w jej organizację włączają się różne instytucje, na przykład pomagając w pozyskaniu strojów z epoki dla uczestników zabawy.

Marlena Jabłońska (UMK) przedstawiła prezentację „Gra miejska «Kapsuła Czasu» — projekt, promocja, organizacja”. Gra odbyła się w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Archiwów w 2015 r., a jej organizatorami było Studenckie Koło Naukowe Archiwistów UMK oraz Archiwum Państwowe w Toruniu. Uczestnikom spotkania zaprezentowano film nakręcony w ramach 15 edycji Toruńskiego Festiwalu Nauki i Sztuki, który w ciekawej konwencji ukazał kulisy powstania gry oraz jej założenia (film dostępny na stronie: <<https://www.facebook.com/events/1599010380353341/>>).

Pierwszy dzień obrad zakończył film nakręcony przez Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim, który wzbudził ogromny entuzjazm uczestników spotkania. Film fabularno-dokumentalny i wystawa, odwołujące się w swej tematyce do wydarzeń, które miały miejsce w regionie w 1945 r., powstały

w ramach projektu edukacyjnego „Bo ta, co nie zginęła... 1945 r.”, dofinansowanego przez Naczelną Dyрекcyję Archiwów Państwowych oraz we współpracy ze Stowarzyszeniem Rekonstrukcji Historycznej „Batalion Tomaszów”. W filmie wystąpili archiwiści, na czele z dyrektorem archiwum, oraz zaproszeni studenci.

Drugi dzień obrad otworzyło wystąpienie Agnieszki Starczewskiej-Wojnar (Archiwum Państwowe w Opolu) na temat „Smok, wisielec i zawalona wieża — o organizacji happeningów w Archiwum Państwowym w Opolu”. Happening *Smok* (smocze legendy) nawiązywał do Roku Długosza i do kronik, w których został przedstawiony smok wawelski. Dopuszczono jednak możliwość, aby w proponowanych przez uczestników legendach pojawił się jakikolwiek potwór lub smok z województwa opolskiego. W ramach imprezy zwiedzano niedostępne na co dzień magazyny archiwalne, gdzie można było zobaczyć m.in. kronikę miasta Nysy, w której znajduje się ślad Jana Długosza. Z kolei *Wisielec* oparty został o kwerendę przeprowadzoną w księgach metrykalnych i zapisanych w nich przypadkach samobójstw. Nakręcony został film pokazany uczestnikom Forum, dla którego potrzeb stworzono inscenizację w magazynie piwnicznym archiwum opolskiego, we współpracy z Teatrem Lalek w Opolu. Happening *Zawalona Wieża* połączony był z wystawą zorganizowaną przez archiwum na opolskim rynku i nawiązywał do katastrofy budowlanej, jaką było zawalenie się 15 VII 1934 r. wieży opolskiego ratusza. Z archiwum opolskim współpracuje internetowe Radio Opole, promując organizowane imprezy; wydawane są także okolicznościowe gazety, np. „Niecodzienna Gazeta Opolska” czy „Opolka”.

Justyna Górską z Archiwum Państwowego w Elblągu z siedzibą w Malborku wygłosiła referat „Malbork śladami przeszłości — gra miejska jako metoda niekonwencjonalnej lekcji historii”. Gra organizowana jest co roku na początku czerwca w ramach działalności edukacyjno-popularyzatorskiej dla dzieci i młodzieży szkolnej oraz w związku z obchodzonym 1 czerwca międzynarodowym dniem dziecka. Gra mająca charakter podchodów ma na celu, poprzez rozwiązywanie zagadek, zapoznanie uczniów z miejscami kultury i zabytkami architektury Malborka, do których materiały można znaleźć także w malborskim archiwum. Prelegentka podkreśliła stały wzrost zainteresowania tą formą edukacji ze strony szkół podstawowych i gimnazjalnych, a jednocześnie zwróciła uwagę na trudności w pozyskiwaniu funduszy na organizację tego rodzaju przedsięwzięć.

Grażyna Tyrchan i Marek Szczepaniak z Archiwum Państwowego w Poznaniu. Oddział w Gnieźnie zapoznali zebranych z możliwościami wykorzystania gry miejskiej jako metody edukacyjnej do popularyzacji zasobu archiwalnego (którego zasięg chronologiczny i terytorialny oraz rozmiar, w znacznym stopniu określa, a niekiedy także ogranicza, możliwości organizatorów). Nawiązali do gry ulicznej zaproponowanej młodzieży w ramach projektu edukacyjnego „Trzy żywioły: ogień, woda, powietrze w Gnieźnie w XIX–XX wieku”. Jej trasa przebiegała wzdłuż dawnego koryta, obecnie skanalizowanej, gnieźnieńskiej rzeczki Srawy. Archiwiści gnieźnieńscy podzielili się także z uczestnikami zebrania ważną informacją o odkryciu w jednym z pomieszczeń katedry gnieźnieńskiej około 1500 dokumentów, obrazujących działanie gnieźnieńskiego sądu kościelnego w średniowieczu. Dokumenty trafiły do Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie, gdzie zostaną poddane inwentaryzacji.

Ostatnimi wystąpieniami II Forum były referaty Huberta Mazura („Formy działalności edukacyjnej archiwów i ich odbiorcy — środowisko oświatowe”) i Agnieszki Rosy („Formy działalności edukacyjnej archiwów i ich odbiorcy — otoczenie społeczne”). Uczestnicy spotkania zabierali głos po każdym wystąpieniu, więc dyskusja kończąca obrady podsumowała wcześniejsze uwagi, spostrzeżenia, refleksje nad kondycją i możliwościami archiwów w dziedzinie edukacji i współpracy środowisk archiwalnych i szkolnych.

III Forum Edukatorów Archiwalnych odbyło się 23 VI 2016 r. w warszawskiej siedzibie NDAP, towarzysząc konferencji „Educare necesse est”. Tematem przewodnim forum był „Film w edukacji archiwalnej, edukacja archiwalna w filmie”. W spotkaniu wzięli udział prelegenci z archiwów państwowych w Kaliszu, Kielcach, Koszalinie, Lublinie, Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim oraz z Uniwersytetu Warszawskiego i UMK w Toruniu. Dla uczestników forum zorganizowano warsztaty w Narodowym Instytucie Audiowizualnym.